

UKRAYNA KRİZİ VE RUSYA'NIN UKRAYNA'YI İŞGAL GİRİŞİMİ

Arif Özbeyli¹

GİRİŞ

İkinci Dünya Savaşı sonrası Doğu ve Batı Bloku şeklinde iki kutuplu bir dünya meydana gelmiş, Batı Blokunun önderliğini ABD, Doğu Blokunun önderliğini de Rusya yapmıştır. Soğuk Savaş Dönemi diye adlandırılan bu dönem SSCB'nin 1991 yılında dağılması ile sona ermiştir.

Soğuk Savaş döneminde dünyanın bazı bölgelerinde Doğu ve Batı Bloku karşı karşıya gelmiştir. Bunların bazıları sıcak çatışmalara yol açmıştır. Küba krizi, Berlin Krizi gibi sorunlar yaşanmış, Kore ve Vietnam'da sıcak çatışmalar yaşanmıştır. 1991'de SSCB'nin dağılmasından sonra Yugoslavya'da dağıldı. Bir yönüyle 1991'de iki kutuplu dünya sona ermesine rağmen ABD ve Rusya bazı bölgelerde karşı karşıya gelmiştir. Gürcistan ve Suriye gibi. En yakın dönemde Suriye yeni mücadele alanıdır. SSCB her ne kadar dağıldıysa da Rusya, eski dönemin politikalarını devam ettirmeye çalışmakta ve etki alanlarını korumaya çalışmaktadır. Şimdi de Ukrayna'da iki güç bir yönüyle karşı karşıya gelmektedir. NATO'nun ve AB'nin doğuya doğru genişlemesi ve Ukrayna'yı da bu birliğe aday görmesi Rusya'yı rahatsız etmektedir. Rusya SSCB'den kalan askeri gücüyle yayılcı politikalarını devam ettirmeye çalışmaktadır. Ancak bu askeri gücü korumanın da riskleri vardır. Savunma harcamalarına bu kadar bütçe ayırmanın uzun vadede Rus ekonomisine ne gibi bir etkisi olacak bunu zamanla göreceğiz. Yine Rusya mevcut haliyle SSCB'nin geniş bir coğrafyasını etkisi altında tutabilecek mi ve ekonomisi bunu kaldırabilecek mi, bunu zamanla göreceğiz.

1. Ukrayna Tarihi

Ukrayna coğrafyasının ilk sakinleri Kimmerler, İskitler ve Sarmatlar'dır. II. yüzyıla kadar süren Sarmat egemenliğine Alman asıllı Gotlar son verdi. 375'te Ukrayna'yı istilâ eden Hunlar, Got egemenliğini ortadan kaldırdı. Hun istilâsının yol açtığı Kavimler göçü sebebiyle boşalan Ukrayna arazisi V. yüzyılda Türk asıllı İdil Bulgarları, VI. yüzyılda Avarlar tarafından ele geçirildi. Ukrayna üzerinde bu şekilde başlayan Türk kavimleri etkisi VII-XIII. yüzyıllar arasında Hazarlar, Peçenekler, Uzlar (Tork) ve Kumanlar'la devam etti. Orta Dinyeper, Pripet

¹ Emekli Tarih Öğretmeni

nehri, Karpat dağları ve Vistül nehri sahaları eski Slavlar'ın ana yurdu olarak kabul edildi (Kurat, s. 4). Siyasî birliğe sahip olamayan Slavlar'ın büyük kısmı VIII. yüzyılın başlarında Hazar Hakanlığı'nın egemenliği altına girdi. Ukrayna'nın erken tarihi, Varegler tarafından kurulan ve 1240'ta Tatarlar tarafından yıkılan Kiyef Prenslığı ile bağlantılıdır. Kiyef Prenslığı'nın "Kiy, Koy, Kay" varyantlı bir Türk kabilesince oluşturulduğu, ilk knezlerin "kagan" unvanı taşıdığı, merkezleri Kiyef'in de bunların adına dayandığı ileri sürülür. Kiyef, Altın Orda Hanlığı'nın işgali sırasında Minkirman/Mankirman şeklinde anılıyordu; XVI. yüzyıl başlarında bazı Osmanlı belgelerinde bu adlandırmaya rastlanır. Doğudaki bölgeler Tatar hâkimiyeti altına girerken batı kısımları nisbeten bu ağır baskıya tahammül edebilmiştir. Kiyef Prenslığı'nın dağılmasından sonra değişik yerlerde farklı prenslerin (knez) hüküm sürdüğü bir döneme girildi. Ukrayna knezliklerinin en önemlisi olan Galiçya ile (Haliç) Wladimir (Lodomerya) arasında meydana gelen birleşik prenslik 1323'te Litvanya tarafından zaptedildi, Galiçya ise 1352'de Polonya'nın eline geçti.

Litvanya ve Lehistan'ın iç ve dış etkenlerle başlattıkları birleşme sürecinin ürünü olan Krevo Birliği (1385) Ukrayna için bir dönüm noktası teşkil etti. Bu dönemde Litvanya ve Ukrayna, Leh soylu sınıfı (Szlachta) egemenliğinde Katolik inancı doğrultusunda yeni bir muhtevaya dönüştürüldü (Omeljan Pritsak Armağanı, trc. Fikretin Yavuz, s. 85). Birliğin hâkimiyeti, XV. yüzyılın başlarından itibaren güneye doğru hızlı bir yayılma göstererek Karadeniz'e ulaştı. Litvanya Dukalığı'nı Lehistan içinde eritip gerçek bir birliktelik oluşturan Lublin İttihadı'nın kurulmasının ardından (1569) uygulanan yoğun asimilasyon politikaları, Ukrayna'nın ulusal tepkisini temsil edecek olan Kazaklar'ın tarih sahnesine çıkmasında etken oldu. Bu birliktelikten sonra Polonya soyluları, Ukrayna topraklarının tarımsal potansiyeline göz dikerek bölgenin Ortodoks ahalisi üzerinde Katolikliğin zorla yayılmasına yöneldiler. Ukrayna bu baskılara karşı verdiği mücadeleden Kiyef Akademisi'nin kuruluşu, Ortodoks kilise hiyerarşisinin tekrar ihdası (1620) gibi gelişmelerle millî ve dinî açıdan daha bilinçlenmiş olarak çıktı ve Ukraynalılık fikri kök salmaya başladı (Rhode, s. 242-243).

Lehistan cumhurunun (Rzeczpospolita) Ukrayna topraklarını Kırım Tatarları'nın akınlarına karşı korumaktan âciz kalması bölgedeki halkı savunma önlemlerine yöneltti. Askerî bir örgütlenme içinde Kazaklar'ın, başlarındaki "hatman" adı verilen seçilmiş önderleriyle XVI. yüzyıldan itibaren önemli bir güç faktörü şeklinde ortaya çıkması böyle gerçekleşti. Bunlar Lehistan-Rusya ve Osmanlı devletlerinden oluşan üç komşu güçle zorlu bir mücadele içine girdiler. Kazaklar, Leh soylu sınıfının (Szlachta) sosyal ve dinî baskıları sebebiyle pek çok defa ayaklandılar; bazan da sınır bölgelerinde kendi hâkimiyet alanlarını kurmak isteyen büyük soyluların (magnat) ihtiraslarına vasıta oldular. İlk önemli Kazak hatmanlarından

Vişnevetski'nin (Dmytro Vyshnevetsky), Dinyeper (Özü nehri) üzerindeki Çağlayanlar (Porog) bölgesinde kurduğu (1552), Seç (Zaporožska Siç / Zaporizka Sich) adı verilen müstahkem yerleşke kısa zamanda Kazaklar'ın merkezi haline geldi. XVI. yüzyıldan itibaren başta Kırım yarımadası olmak üzere bütün Karadeniz sahilleri, Güney Karadeniz'in İstanbul'dan Sinop'a uzanan bütün sahil şehirleri Kazak tehdidi ve talan saldırıları altında kaldı. 1624'te Boğaz'dan içeri girerek İstinye'ye kadar indiler ve çevreyi yağmaladılar. Bu gelişmeler Osmanlı-Lehistan ilişkilerini şiddetli ve sürekli bir gerilime soktu. Lehistan kendisine tâbi olan Kazaklar'a yönelik etkili ve kısıtlayıcı tedbirler almak zorunda kaldığında buna karşı büyük çaplı bir mücadeleye giriştiler ve Rusya tarafından desteklendiler.

Boğdan Hmel'nitski (1648-1657) Kazak ayaklanmasını büyük bir ihtilâle dönüştürdü. Bütün Özü havzasını kaplayan bu olay bölgede XVII. yüzyılın en önemli gelişmesini teşkil etti. 1648'de Lehistan'ı iki savaşta kesin şekilde mağlûp eden Hmel'nitski Kiyef'e girdi. Böylece Ukrayna artık bağımsız bir siyasî yapı haline geldi. Osmanlı Devleti ve Kırım Hanlığı ilk aşamada Hmel'nitski'nin müttefiki olarak yanında yer aldı. Ukrayna Kazak Hatman Devleti ile Osmanlılar arasında Haziran 1648'de yapılan ittifak (Pritsak, İlmî Araştırmalar, sy. 7 [1999], s. 275-279) Kırım Hanlığı'nın muhalefeti yüzünden devam edemedi. Hmel'nitski yoğun temaslar sonunda Osmanlı himayesinden ümidini kesince Moskova'ya yöneldi. Rusya bunu Ortodoks Slavları aynı çatı altında toplama siyaseti için bir fırsat kabul etti. Bu doğrultuda Moskova ve Hmel'nitski arasında Pereslav Antlaşması imzalandı (1654). Antlaşmanın en önemli tarafı Ukrayna'yı Moskova hâkimiyetine sokmasıydı. Pereslav Antlaşması'nın Moskova'ya tanıdığı statü, Ukrayna üzerinde kuvvetle cereyan eden Lehistan-Moskova-Osmanlı rekabetini en üst noktaya çıkardı. Lehistan, Kazaklar üzerinde kurduğu baskı sonunda nihayet bunları tekrar kendi yanına çekmeyi başardığında (1658) bu gelişme Moskova tarafından Pereslav Antlaşması'nın ihlâli olarak değerlendirildi ve Lehistan'a savaş ilân edildi. Rus ordusu birleşik Leh, Kırım ve Kazak kuvvetleri tarafından yenilgiye uğratıldı (Öztürk, s. 263-265).

Leh, Moskova ve Türk yanlısı gruplar arasındaki ihtilâflar Hatman Devleti'nin idaresini imkânsız hale getirmekteydi. Bu sebeple kısa zaman içinde Ukrayna mücâvir devletlerin egemenliğinde üç parçalı siyasî bir yapıya dönüştü. Özü nehrinin batısı (Sağ Yaka Ukraynası) Lehistan'ın, doğusu (Sol Yaka Ukraynası) Kiyef dahil olmak üzere Rusya'nın hâkimiyetine girdi; güneyi ise Türk hâkimiyeti altındaydı. Sağ Yaka, 1665-1672 yıllarında hatmanlık yapan Petro Doroşenko'dan itibaren Türk idaresine geçti. Rusya ve Lehistan arasında yapılan 1667 tarihli Andrussuvo Antlaşması, Ukrayna tarihini yeni bir aşamaya soktu. Antlaşma ile Ukrayna bu iki devlet arasında paylaşılıyor ve Osmanlı Devleti dışlanıyordu. Bu oldu bittiyi tanımayan Osmanlı hükümeti Sağ Yaka Ukraynası hatmanı Doroşenko ile müştereken Lehistan üzerine

yürüdü ve Lehistan bu bölge üzerinde Doroşenko'nun egemenliğini tanımak zorunda kaldı. Osmanlı kuvvetlerinin desteğini alan Doroşenko, Moskova egemenliğindeki Sol Yaka Ukraynası üzerinde de hâkimiyetini genişleterek bütün Ukrayna'nın hatmanı unvanını aldı (1668). Böylece Ukrayna, Türk nüfuzu altında birleşmiş oluyordu.

Doroşenko, Lehistan ve Moskova tarafından yürütülen şiddetli muhalefet yüzünden kalıcı bir başarı sağlayamadı. 1669'da Moskova Sol Yaka'yı işgal ederek kendi hatmanını tayin etti. Osmanlı Devleti, Doroşenko ile birlikte 1672'de Kamanıçe seferini gerçekleştirip Podolya üzerinde hâkimiyet kurdu, sınırlarını Kiyef dolaylarına kadar genişletti. Kamanıçe eyalet statüsüyle Osmanlı idaresine bağlandı (İnbaşı, s. 135). Lehistan'ı Ukrayna'dan dışlayan bu hadise, II. Viyana Kuşatması esnasında (1683) Lehistan'ın Türk karşıtı cephenin en hararetli savunucusu olması ve Türkler'e öldürücü darbeyi vurmasındaki temel etken oldu. Türkler, 1674-1678 yıllarında Rusya denetimindeki Sol Yaka Ukraynası üzerinde baskı uyguladılar ve bölgeye müdahale eden Ruslar'la savaşmak için Çehrin Seferi'ne giriştiler. Bu ilk Türk-Rus savaşı, Kırım Hanlığı ile Moskova arasında yapılan ve Osmanlı hükümetince onaylanan Bahçesaray Antlaşması'yla (1681) sona erdiğinde Kiyef dahil Sol Yaka Ukraynası Moskova'ya bırakıldı (Öztürk, s. 269 vd.). Karlofça Antlaşması'nın ardından (1699) Sağ Yaka Ukraynası da Lehistan'a iade edildi.

Ukrayna siyaseti, 1687-1709 arasında Ukrayna hatmanı olan İvan Mazepa döneminde şiddetli dalgalanmalara uğradı. Mazepa, iktidarının ilk yıllarında Moskova ile tam uyum içindeydi. Böylece Büyük Petro'nun garantörlüğünde iki yaka birleşiyor, ancak Moskova nüfuzunda bulunuyordu. Rusya'nın Lehistan, Litvanya ve İsveç'e karşı 1700-1721 yıllarında yürüttüğü Büyük Kuzey savaşında Mazepa'nın Moskova karşıtı cephe ile ittifaka yönelmesi üzerine bu uyum bozuldu. Poltava Muharebesi'nde (8 Temmuz 1709) İsveç Kralı XII. Şarl'ı ağır bir yenilgiye uğratan I. Petro kralı Osmanlı Devleti'ne sığınmak zorunda bıraktı. Yaşlı ve hasta olan Mazepa da üst düzey yöneticilerinden çok sayıda maiyeti ve 4000 Zaporog Kazağı ile Bender'e sığındı. Kazaklar Prut seferinde de (Temmuz 1711) Türkler'in yanında yer aldılar. Sadrazam Baltacı Mehmed Paşa savaş esnasında yakaladığı fırsatı değerlendiremedi. Ukrayna'da Türk nüfuzunun azalmasına paralel olarak Moskova'nın etkinliği arttı. I. Petro Ukrayna'nın özerkliğini tahdit etti, 1764'te hatmanlık unvanının kullanımı yasaklandı.

II. Katherina, Ukrayna ve Rusya'yı tek çatı altında birleştirdiğini ilân etti (1764) ve güney bölgelerinde yeni eyaletler kurmak suretiyle Ukrayna'yı yeni bir idarî yapı içine soktu. Zaporog Kazakları'nın merkezi Seç'in Ruslar tarafından imha edilmesi (Haziran 1775) ve Ukrayna ulusal kilisesinin kapatılmasından (1786) sonra Ukrayna Sol Yaka Hatmanlığı tamamen tarihten silindi. Sağ Yaka Ukraynası'nda da durum olumsuzluklar içinde gelişti. 1714'te Sağ

Yaka'da kontrolü yeniden ele geçiren Lehistan yıpratıcı bir sürgün politikasına girişti; aslı nüfus yerinden edilerek Kuzeypatı Ukrayna'dan göçler alındı. Bu sürece karşı sesini duyuran tek unsur Ortodoks Haydamaklar oldu. 1734, 1750 ve 1768'de çıkan Haydamak ayaklanmalarının sonuncunda yahudi ve Katolik nüfusu önemli kayıplar verdi.

Kırım Hanlığının işgal edilmesinden sonra Ukrayna'da hâkimiyet kuran Ruslar özellikle XIX. Yüz yılın ikinci yarısından itibaren "Beyaz Ruslar ve Ukraynalıları da içeren 'büyük Rus ulusu' projelerini" gerçekleştirmeye çalışmışlardır. Buna karşılık Ukraynalı siyasi seçkinler ise "Rusya'dan bağımsız olarak kendi tarihi, dili ve kültürü ile ayrı bir Ukrayna ulusu kurma" yoluna gitmişlerdir.

Ukrayna 1775-1918 yılları arasında Rus Çarlığı'nın hâkimiyeti altında kaldı. Ukrayna millî bilinci XIX. yüzyıldaki modern milliyetçilik döneminde yükselmeye başladı. Düşünce merkezi önceleri 1805'te kurulan Krakau Üniversitesi iken 1830'larda Kiyef Üniversitesi ön plana geçti. Avrupa'daki 1848-1849 ihtilâlleri Batı Ukrayna'da kuvvetli bir milliyetçi yansıma teşkil etti. Ukrayna halkının Ruslar'dan ayrı bir millet olduğu kanaati bu milliyetçilik faaliyetlerinin bir eseridir.

I. Dünya Savaşı durumunda önemli değişiklikler meydana getirdi. Rus Çarlığı'nın 1917 Ekim İhtilâli ile dağılması ve bir iç savaşın çıkması Ukraynalılara bağımsızlıklarını ilân etmek için beklenen fırsatı verdi. 17 Mart 1917'de toplanan Merkezî Ukrayna Radası çalışmaya başladı. Brest-Litovsk Antlaşması (3 Mart 1918) uyarınca Avusturya-Macaristan ve Almanya'nın Ukrayna'yı koruma iddiasıyla Batı Ukrayna'yı işgale yönelmesi sonucunda Ruslar çekildiler. Almanlar Hatmanlık Hükümeti adıyla yeni bir hükümet kurdular. 1917'de kurulan Ukrayna Halk Cumhuriyeti (UHK) ulusal bilincin oluşumuna katkı sağlamada önemlidir. Kasım 1918'de Alman birliklerinin çekilmesi Ukrayna garantörlüğünde boşluk doğurdu. UHK'nın varlığı 1920 yılında Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nce (SSCB) işgal edilmesiyle sona ermiştir (Torbakov, 2001:299) Bolşevik idaresi yerel meclisleri feshederek Ukrayna'nın bağımsızlığına son verdi. Ukrayna Radası'nın direnişe geçmesi üzerine 1917-1921 yılları arasında Ukrayna-Rus savaşı cereyan etti. Bu kargaşa döneminde yaşanan şiddetli mücadeleler neticesinde Kiyef'te Ukrayna Millî Cumhuriyeti ilân edildi (26 Aralık 1918). Ukrayna Millî Cumhuriyeti Ocak 1919'da Batı Ukrayna Millî Cumhuriyeti'nin kurulduğunu bildirip Batı Ukrayna'yı bağımsızlık sürecine dahil etti. Polonya ile Sovyetler arasında imzalanan Riga Antlaşması'yla (18 Mart 1921) Polonya'nın Batı Ukrayna üzerindeki hâkimiyeti tanındı.

II. Dünya Savaşı'nda ise SSCB batı Ukrayna'yı işgal etmiş ve tüm Ukraynalılar SSCB çatısı altında birleşmiştir. Fakat farklı rejimlerde yaşamış olan aynı ulusun fertlerinin bir araya gelmesiyle bazı problemler de ortaya çıkmıştır. Örneğin, savaş sırasında batı Ukraynalılar Nazi

ordularına, Doğu Ukraynalılar Kızıl Orduya katıldıkları görülmektedir. Diğer yandan, 1941’de Nazilerin Ukrayna’yı işgal etmiş ve Ukraynalılar bir nevi yarı bağımsız olmuşlar ve dinsel planda sağlanan hürriyetten faydalanarak bir ulusal kimlik oluşturmaya çalışmışlardır. Ancak, savaşın sonuna doğru Ukrayna yeniden Sovyet işgaline uğramıştır bkz (Gürsu, 2012: 124-143).

Şu noktanın da belirtilmesi gerekir ki; Ukrayna, Sovyetler Birliği döneminde, diğer cumhuriyetlere göre ayrıcalıklı bir statüye sahipti. BM Genel Kurulunda SSCB’yi temsil eden üç cumhuriyetten birisi (diğer ikisi Rusya Federasyonu ve Belarus) Ukrayna’ydı. Rusya Federasyonu dışında Sovyet nükleer sanayinin bulunduğu cumhuriyetlerden birisi de (diğeri Kazakistan) Ukrayna’ydı. Diğer yandan Stalin’den sonra Sovyet lideri olan Krushev Ukraynalıdır. Ayrıca Sovyetler Birliği’nin dağılması kararının alındığı Minsk zirvesi Rusya Federasyonu, Belarus ve Ukraynalıderleri tarafından yapılmıştır.

II. Dünya Savaşı’nın ardından Lehistan da Rus hâkimiyeti altına girdi; bu suretle Batı ve Doğu Ukrayna, Stalin yönetiminde hiçbir siyasî yapının yaşama imkânı bulamayacağı Sovyet egemenliği altında kaldı (Kratka Bălgarska Ençiklopedija, V, 222-224). Sovyet sisteminin XX. yüzyılın son çeyreğinden itibaren çökme emâresi göstermesi Ukrayna tarihinin son safhasını başlattı. Sovyet lideri Mihail Gorbaçov’un reformları neticesinde komünist idaresi altındaki milletler bağımsızlık sürecine girdiler. Sosyalistler ve demokratların temel bloklarını teşkil ettiği Ukrayna demokratik seçimleri Mart 1990’da gerçekleşti. Muhalefeti temsil eden Demokratik blok 16 Haziran 1990’da Ukrayna’nın bağımsızlığının ilânını sağladı. 19 Ağustos 1991’de Moskova’da komünizmin yeniden tesisini amaçlayan başarısız darbeden sonra nihayet tarihe karışan Sovyetlerde on beş yeni devlet bağımsızlığını ilân etti; 24 Ağustos 1991’de Ukrayna da bunlar arasına katıldı.

2. Bağımsızlık sonrası dönemde Ukrayna siyasal hayatında ortaya çıkan gelişmeler

Bağımsızlığını kazandığı 1991 senesinden günümüze kadar geçen sürede Ukrayna siyasal hayatına iç karışıklıklar damga vurmuştur. Dış politikada çok yönlü diplomatik girişimlerde bulunulmuş, fakat bu alanda başarılı olunamadığı gibi Doğu – Batı arasında gelgitler yaşanmıştır. Ekonomik alanda bazı reformlar yapılmış olsa da, bunlar halkın ihtiyaçlarını tatmin edecek seviyede olmamıştır (Özmen, 2014: 758). Fakat 1991’den bugüne sağlıklı bir devlet toplum ilişkisinin varlığı hissedilmektedir. Ülkedeki oligarkların yanı sıra AB, ABD ve Rusya gibi çok çeşitli aktörler ülkenin siyasal hayatında etkilidirler (Bingöl, 2014: 21).

Bunun yanında, ülkenin ilk anayasasının 1996 senesinde kabul edildiği görülmektedir. Anayasaya göre Ukrayna idari ölçekte 24 bölgeye ayrılmıştır. Kırırma ise özerk cumhuriyet

statüsü verilmiştir (Yıldırım, 2010: 60). Ülke, yarı başkanlık sistemiyle yönetilmektedir. Ülkede üç siyasi grup önemlidir: sol cephe, liberal merkez ve milliyetçi-muhafazakâr sağ (Derman ve Ongarova, 2014: 13).

Ülkede önemli olan partiler, Bizim Ukrayna Partisi (Viktor Yuschenko), Ukrayna Komünist Parti (Petro Simonenko), Ukrayna'nın Bölgeleri Partisi (Viktor Yanukoviç) ve Sosyalist Parti (Oleksandr Moroz)'dir (Erbil, 2010: 135). Partiler arasındaki kutuplaşma ise ülke siyasetinin "kırılgan" hale gelmesine yol açmaktadır. Bu kırılganlık yapılan seçimlerde de kendini göstermektedir. Örneğin, 1990-2014 arasında yedi genel seçim olmuştur ancak bu seçimlerde hiçbir parti tek başına iktidarı elde edememiştir. Bu sebeple de ülke sürekli bir koalisyon hükümetleri tarafından yönetilmek durumunda kalmış, fakat bu koalisyon hükümetlerinin süreleri kısa olmuştur. Bu noktadan bakıldığında, 2014 yılına değin 18 hükümet kurulduğu görülmektedir (Derman ve Ongarova, 2014: 13).

3. 1991-2004 yılları arasında yaşanan gelişmeler

Ukrayna bağımsızlığını ilan ettiği 1991'de yapılan seçimlerde Leonid Kravçuk cumhurbaşkanı seçilmiştir. Kravçuk dönemi üç sene sürmüştür. 1994'te yapılan seçimlerde Leonid Kuchma cumhurbaşkanı olmuştur. Bu seçimler aslında Rusların yoğun olarak yaşadığı doğu bölgelerin zaferi olarak görülür. Fakat her iki cumhurbaşkanı döneminde (özellikle Kravçuk döneminde) Ukrayna'da kimlik bunalımı yaşanmaya başlamıştır. Batıcılık-Avrasyacılık arasında yaşanan gelgitler Ukrayna siyasal hayatında etkisini göstermiştir (Erbil,2010: 137). Kuchma döneminde siyasal istikrar kısmen sağlanmış fakat muhaliflere olan baskı artmış, dolayısıyla Ukrayna, Kuchma'nın başarısız otoriter yönetimiyle karşı karşıya kalmıştır (Al Jazeera, 2014; Way, 2005: 131). Diğer yandan Kuchma yönetiminin yolsuzluk ve usulsüzlük yaptığına dair birçok iddia ortaya atılmıştır. Bu iddiaları ispatlayan ses kayıtları 2002 senesinde Ukrayna kamuoyuna servis edilmiştir. Kuchmagate olarak adlandırılan bu olayın arkasında Amerikan istihbaratının olduğu iddia edilmektedir. Zira bu olay daha sonra yapılacak olan kitlesel gösterileri tetiklemiştir (Bingöl, 2014: 19).

4. Turuncu Devrim ve sonrasında yaşanan gelişmeler

2004 seçimlerinde tekrar aday olmayan Kuchma yerine, Yanukoviç'i aday göstermiştir. Rusya yanlısı bir siyasetçi olan Yanukoviç'i, ülkenin doğu ve güney illeri desteklemekteydi. Yanukoviç'in en büyük dış destekçisi ise pek tabii Rusya idi. Diğer yandan seçimin diğer favori

adayı ise Batı yanlısı bir politikacı olan Yuschenko idi. Yuschenko Ukrayna'nın batısının desteğini almıştı. Seçim ilk turda sonuçlanmamış, ikinci turda ise Yanukoviç'in kazandığı açıklanmıştır. Fakat seçime hile karıştırıldığı haberleri yayılınca ülkede protestolar başlamıştır (Al Jazeera, 2014). Turuncu Devrim olarak adlandırılan bu gösterilerin arka planında Kuchma döneminde yapılan otoriter uygulamalar ve ortaya çıkan bir takım yolsuzluklara Ukrayna halkının tepkili olması yatmaktaydı (Stelmakh, 2009). Böyle bir dönemde yapılan seçimlere hile karıştırıldığı iddiası halkın tepkisinin daha da artmasına neden olmuştur. Diğer yandan bu durum uluslararası alanda da bir sürümeye neden olmuştur. Seçim sunucunu kabul eden Rusya Yanukoviç'i tebrik ederken, Batılı ülkeler seçimi tanımadıklarını ilan etmişlerdir. Fakat Yuschenko da seçim sonuçlarını kabul etmemiş bunun üzerine ülkede büyük bir kriz patlak vermiştir. Kiev'de binlerce kişi gösteri yapmaya başlamış, hatta muhalefet liderlerinden Yuliya Timoschenko'yu da gösterileri desteklemeye çağırmıştır. Yuschenko, Bağımsızlık Meydanı'nda gösteri yapanları parlamento önüne toplanmaya çağırmıştır. Parlamento'da toplantı için gerekli olan sayıya ulaşılmadığı için toplantı kapatılmış ve bir karar alınamamıştır. Bunun üzerine Yuschenko başkanlığını ilan etmiştir (Oğan, 2004: 238-239).

Turuncu Devrim boyunca "seçim" sonuçları temel olarak tartışılrsa da asıl mücadele Ukrayna'daki "Batı" ve "Rusya" destekçileri arasında geçen mücadeleyi temsil etmektedir. Bu nedenle de halk yalnızca, cumhurbaşkanını seçmemiş, Batı ile Rusya bloğunda olmak konusunda da bir tercihte bulunmuştur. Bu tercihin Batı'dan yana kullanıldığı Turuncu Devrim süreci dış aktörler tarafından da desteklenmiştir. ABD ve AB önemli destekçiler olarak bahsedilebilir (Sarı, 2015: 3).

Diğer yandan, bu süreç 2003 yılında Gürcistan'da benzer gerekçelerle temellendirilen ve ABD'nin desteğiyle meydana gelen Gül Devrimine de benzetilmektedir. Bu duruma ABD'li yetkililer de itiraz etmemişlerdir. Çünkü Gürcistan'dan önce 2000 yılında Sırbistan'da halk ayaklanmasıyla iktidar devrildiği belirtilmektedir (Erbil, 2010:151). Turuncu Devrim sürecinde birçok yabancı kuruluş da rol oynamıştır. Bunlar arasında Soros Vakfı, Pora Örgütü, Freedom House (Özgürlükler Evi), The International Republican Institute (IRI – Uluslararası Cumhuriyetçi Enstitüsü), The National Democratic Institute (NDI – Ulusal Demokrat Enstitüsü) öne çıkmaktadır (Bişkin, 2010: 13). Bunun yanında, ülkedeki oligarklar da seçim sürecinde etkili olmuşlardır (Sarı, 2015: 65-66).

Diğer yandan, Rusya yanlısı yönetimin Devrimle birlikte görevden uzaklaştırılması Putin yönetimini rahatsız etmiştir. Bu noktada da Kremlin yönetimi meydana gelen gelişmelerden ötürü Batı'yı suçlamıştır. Turuncu Devrimi "iyi hazırlanmış bir plan", "ihraç edilmiş devrim",

“anti-demokratik” olarak isimlendirmiştir. Bu bağlamda da Kremlin yönetimince Batı isyanları desteklediği ve Ukrayna'nın içişlerine müdahale ettiği gerekçesiyle suçlamıştır (Sarı, 2015: 70).

Turuncu Devrim sonrasında hükümetin kurulması sürecinde Cumhurbaşkanı Yuschenko, devrime destek veren ve Batı yanlısı bir siyasetçi olan Timoschenko'yu başbakanlık makamına getirmiştir. Turuncu Hükümet diye ifade edilen bir kabine oluşturulmuştur. Ancak, Ukrayna'da bu turuncu iktidar dönemi de siyasi çalkantılara sebep olmuştur. Ancak bu dönemde Yuschenko ile Timoschenko arasında sürtüşmeler söz konusu olmuştur. Ayrıca bu dönemde yolsuzluklarla mücadele ve Kuchma dönemiyle hesaplaşma konularında somut adımlar da atılmamıştır. Bu durumda ülke kamuoyunda hayal kırıklığına yol açmıştır (Sarı, 2015: 72). Bunun yanında siyasi istikrarsızlığa ek olarak ekonomik krizlerin de yaşanması üzerine durum daha da kötüye gitmiştir (Al Jazeera, 2014). Örneğin, “2011’de bütçe açığı %12’yi bulmuştur ve nüfusun %20’yi aşan bir kısmı açlık sınırında yaşamaktadır” (Tüysüzglü, 2011: 71).

Bu yaşanan gelişmeler üzerine de Cumhurbaşkanı, Timoschenko hükümetini görevden almıştır. 2006 parlamento seçimlerinde Yuschenko ve Timoschenko'nun tekrar bir araya gelerek hükümeti kurma çalışmaları sonuçsuz kalmıştır. Diğer taraftan muhalefette bulunan Yanukoviç ve Sosyalist Parti lideri Olesandr Moroz bir araya gelerek koalisyon hükümeti kurmuşlardır. Böylece dönemin Cumhurbaşkanı Yuschenko, eski rakibi olan Yanukoviç'e Başbakanlık görevini vermek zorunda kalmıştır. Yanukoviç 2007 yılına kadar başbakanlık yapmıştır. Bu dönemde iki siyasetçi arasındaki gerilim daha da tırmanmıştır (Akın, 2007: 2-3). Cumhurbaşkanı ile Başbakan arasında siyasi kriz çıkması üzerine erken seçime gidilmiş ve Başbakanlığa tekrar Timoschenko getirilmiştir (Akçora, 2008: 1).

Bütün bu gelişmeler ise devrimin kısa süren bir balayına benzediğini ve bir “hayal kırıklığına” neden olduğunu göstermektedir (Sarı, 2015: 72). 2010 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde bakıldığında ise Yuschenko, Timoschenko ve Yanukoviç öne çıkan üç adaydır. Bunlar arasından Timoschenko ve Yanukoviç ikinci tura yarışmışlardır. Bu noktada ise 2009 yaşanan küresel ekonomik kriz, doğalgaz krizi ve politik istikrarsızlık gibi nedenlerle halkın bir nevi Yuschenko'yu cezalandırdığı ifade edilebilir. Bunun yanında AB ve NATO'nun da Ukrayna'ya üyelik perspektifi vermemesi, Ukraynalıların Batı taraftarı siyasetçilere tepki göstermesine yol açmıştır. Bu olumsuz şartlar da sandığa yansıdığı görülmektedir. Yanukoviç, seçimin ikinci turunda kazanmış ve Ukrayna'nın yeni Cumhurbaşkanı olmuştur (Sarı, 2015: 90).

Timoschenko ise seçimleri %3 civarında bir farkla kaybetmesi nedeniyle, seçimlerde hile yapıldığını ve bu sebeple de seçimlerin yeniden yapılması gerektiğini belirtmiştir. Seçimlerin yenilenmediği takdirde taraftarlarını sokağa dökeceğini deklare etmiştir. Ancak bir müddet

sonra, Timoschenko seçim sonuçlarını kabullenmek zorunda kalmıştır. Fakat ifade edilmesi gereken önemli bir nokta da, ülke tarihinin en düşük katılımı seçiminin bu seçim olduğudur. (Tüysüzoğlu, 2011: 73-74).

Rus yanlısı Yanukoviç'in göreve gelişiyle beraber Ukrayna'nın dış politikasının yeniden rota değiştirdiği görülmektedir. Ayrıca, Kuchma dönemindeki denge politikasına da bir geri dönüş söz konusudur (Sarı, 2015: 72).

5. Euro Mайдan olayları ve Kırım'ın ilhakı

Ukrayna'nın içinde bulunduğu ekonomik ve siyasi problemlerin Yanukoviç döneminde de artarak devam etmiştir. Halkın ekonomik ve sosyal durumu bir türlü düzeltilenmemiştir. Diğer yandan yeni yönetimin Batı'yı geri plana iterek Ukrayna'yı Rus yanlısı bir eksene sokma gayreti, halkın tepkisine yol açmıştır. Sonuçta da Ukrayna halkı yeniden meydanlara inerek Yanukoviç yönetimine son verecektir (Sarı, 2015: 33). Çünkü halkın önemli bir bölümü umutlarını Ukrayna'nın AB'ye üye olmasına bağlamıştı. AB her ne kadar Ukrayna'ya tam üyelik yolu ve perspektifi sunmamış olsa da Ukrayna ile ortaklık antlaşmasını imzalamaya karar vermiştir. Fakat ilgili tarafların bu konuda anlaşmış olmasına rağmen, söz konusu antlaşmanın imzalanacağı Vilnius Zirvesinden on gün önce Yanukoviç, Ukrayna'nın anlaşmadan tek taraflı olarak çekildiğini deklare etmiştir. Yanukoviç'in Kremlin yönetiminin de yönlendirmesiyle AB yerine Rusya ile "Gümrük Birliği" anlaşması imzalama girişimlerinde bulunması üzerine muhalefet partileri Ukrayna halkını yeniden meydanlara çağırmıştır. Bunun üzerine 23 Kasım'da Avrupa Meydanı'nda başlayan gösteriler gittikçe artmış ve ocak ayında gösterilerin şiddetlenmesi nedeniyle yüzden fazla insanın hayatını kaybetmiştir. Krizin daha da şiddetlendiğini gören Yanukoviç yönetimi 28 Ocak'ta istifa etmek zorunda kalmıştır. Fakat bu gelişmelerden memnun olmayan Rusya Kırım'daki "Rus azınlığı" kullanarak Ukrayna'da yeni bir krizi tetiklemiştir (Erol, 2014: 4-5). Rusya Ukrayna'yı kontrol altında tutmak için daha önce ekonomi ve enerji kartlarını devreye sokmaktaydı. 27 Şubat 2014 tarihinde Kırım yarımadasını askeri güç kullanarak işgal eden Rusya, açıkça egemenlik ihlalinde bulunmaktan çekinmemiştir. Bu olay yalnızca Rusya Ukrayna ilişkilerinde değil, Rusya ile Batı arasında Soğuk Savaş sonrası dönemde en büyük ve ciddi krizin yaşanmasına neden olmuştur (Özmen, 2014:759).

Rusya'nın Ukrayna konusunda bu kadar ısrarcı olmasında eski Sovyet artığı denebilecek yöneticilerin alternatif politikalar ve yollar düşünmemesinin de etkili olduğu söylenebilir. Rusya hala kendisini Soğuk Savaş döneminin SSCB'si gibi görmektedir. Bu da farklı

arayışların önünü tıkamaktadır. Rusya değişen dünya şartlarına farklı politikalar geliştirebilir, ancak Sovyet terbiyesi ve anlayışı ile yetişen Rus yöneticilerin bunu başarmaları mümkün değil. Ayrıca Rus muhalifler baskı altına alınmakta serbest siyaset yapmalarına izin verilmemektedir.

Brzezinski Büyük Satranç Tahtası adlı eserinde bunu “Tek Seçenek İkilemi” olarak adlandırmaktadır. Amerika için Rusya, ortağı olmak için fazla zayıf, hastası olmak için de fazla güçlüdür. Amerika, Rusların ülkeleri için en iyi seçimin Atlantik ötesi Avrupa’yla artan organik bağlantı olduğuna ikna olmalarına yardımcı olacak ortamı desteklemediği sürece, Rusya olasılıkla bir sorun olacaktır. Her ne kadar uzun vadeli Rusya-Çin ve Rusya-İran stratejik ittifakları olası değilse de, Amerika için, Rusya’yı gerekli gerekli jeopolitik seçimi yapmaktan alıkoyacak politikalardan kaçınmak önemlidir. Bu nedenle mümkün merteye, Amerika’nın Çin’le ve İran’la ilişkileri Rus jeopolitik hesaplarına etkileri göz önüne alınarak belirlenmelidir. Rusya yalnız ve yalnız, ekonomik ve siyasi olarak Avrupa’nın yeni gerçekliklerini kabul etmeye istekli olursa, ticaret, iletişim, yatırım ve eğitimde kıtalarötesi Avrupa’nın büyüyen genişliğinden ülkesi de yararlanabilecektir. (Brzezinski, s.167, 168)

Birçok Rus için tek seçenek ikileminin çözümü başlangıçta ve hatta sonrasında zor olabilir. Komünizm ve imparatorluk sonrası bunalımların üstesinden gelmek hem Orta Avrupa’nın komünizm sonrası dönüşümünün gerektirdiğinden daha fazla zaman gerektirecek hem de uzak görüşlü ve istikrarlı bir siyasi liderliğe ihtiyaç duyacaktır. Rusya’nın Atatürk’ü şimdilik çıkmamıştır. Yine de Ruslar, Rusya’nın ulusal açıdan yeniden tanımlanmasının teslimiyet değil özgürleşme olduğunu sonunda kabul edeceklerdir.(Brzezinski, s. 169)

6. Ukrayna’nın etnik yapısı

Ruslar ve Ukraynalılar Slav olmanın yanı sıra dilsel ve kültürel olarak da birbirine yakın toplumlardır. Ukrayna ve Rusya'nın tarihi genel olarak "Kievan Rus" olarak bilinen ve üç Slav ırk olan Rusya, Ukrayna ve Belarus'a dayanmaktadır. (Rywkin, 2010: 6). 45 Milyon nüfusa sahip olan Ukrayna'da çok çeşitli etnik bir yapı görülmektedir. Fakat ülkede çoğunlukla doğu bölgesinde yaşayan ve toplam nüfusun %17.3’ünü oluşturan Ruslar en büyük azınlık gruptur. Bununla birlikte, diğer grupların oranları şu şekildedir: “Ukraynalılar %77.8, Beyaz Ruslar %0.6, Moldovalılar %0.5, Kırım Tatarları %0.5, Bulgarlar %0.4, Macarlar %0.3, Romanyalılar %0.3, Polonyalılar %0.3, Yahudiler %0.2 ve diğerleri %1.8” (Sarı, 2015: 34). Ülkedeki bu heterojen yapı, Ukrayna’da doğu-batı bölünmüşlüğü ortaya çıkarabilmektedir.

Ukrayna’daki bu etnik farklılığın tarihsel nedenleri vardır. Yüzyıllardır ülkenin doğu bölgesi Rusya’nın, batı bölgesi ise Avusturya ve Polonya’nın işgalinde yaşamak durumunda kalmıştır.

Bu noktada, işgal edenlerin yürüttüğü yerleştirme ve kültür politikaları Ukrayna'nın bugünkü etnik yapısı oluşmasında önemli bir etki yapmıştır (Sarı, 2015: 35). Örneğin, Çarlık Rusya'sı ve SSCB yönetimlerinde Ruslar bilinçli olarak Ukrayna'ya iskân edilmişlerdir. Bu politikaların en dramatik olanı, Stalin döneminde yaşanmıştır. 1930 yıllarda Ukraynalı çiftçilerin kooperatifleştirilen çiftliklere katılmayı reddetmeleri nedeniyle infaz edildikleri belirtilmektedir. Diğer yandan, Stalin döneminde çıkan kıtlığın 10 milyon civarında Ukraynalının hayatını kaybetmesine yol açtığı, bu ölenlerin yerine de yine Rusların yerleştirildiği görülmektedir (Sarı, 2015: 35).

Bununla birlikte, etnik yerleştirmelerin ve değişiklik çabalarının gözlemlendiği bir başka yer ise Kırım bölgesidir. Bu bağlamda, Kırım Tatarlarının II. Dünya Savaşı sürecinde, Naziler ile işbirliği yaptıkları belirtilerek Stalin döneminde sürgüne gönderildikleri gözlenmekte, yerlerine ise Ruslar yerleştirildiği görülmektedir. Bu uygulamaların neticesinde, günümüzde bakıldığında bölgenin 2 milyon civarındaki nüfusunun %60'ını Ruslar, %25'ini Ukraynalılar, %13'ünü ise Tatarlar oluşturduğu görülebilir (Tüysüzoğlu, 2011: 76).

7. Şimdi Ne Olacak

İkinci Dünya Savaşı'nda Almanya'nın doğuda yenilgiye uğratılmasından sonra SSCB hızla ilerleyerek Doğu Avrupa'yı işgal etmiş ve bu bölgede yer alan ülkelerde komünist yönetimler kurmuş (oysaki Churchill cephenin Normandiya'dan değil Balkanlardan açılmasını istemiş ve Rusya'nın Balkanlara ve Doğu Avrupa'ya dönük yayılmacı emellerini görmüştü. Nitekim de öyle oldu) ve bağımsızlık hareketlerini de kanlı bir biçimde bastırmıştır. (Çekoslovakya ve Macaristan gibi)

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra iki kutuplu bir dünya oluşmuş ve bunlar arasında çıkar çatışmaları ve Soğuk Savaş denilen bir dönem yaşanmıştır. ABD'nin başını çektiği Batı Bloku ile Rusya'nın başını çektiği Doğu Bloku arasında 1945'ten 1991'e kadar süren soğuk savaş dönemi yaşanmıştır. 1960'lı yıllardan itibaren bir yumuşama yaşandıysa da bu durum SSCB'nin dağılmasına kadar devam etmiştir. SSCB dağılmış olsa da Rusya Federasyonu eski dönemi sürdürmeye dönük politikalarını sürdürmeye devam etmektedir.

Şimdi ne olacak; öncelikle Rusya'nın Ukrayna'daki başarısına göre olaylar gelişecektir. Eğer Rusya kontrolü ele geçirirse bir süre Ukrayna üzerinde etkin olabilir. Ancak ülkeler, bölgeleri askeri güçlerle ele geçirir, halk desteğiyle (en azından günümüzde) hâkimiyet kurabilirler ya da ayakta kalabilirler. Uzun vadede Rusya'nın Ukrayna da kalıcı olması mümkün değil. Kaldı ki Rusya'da bunu bilecek kadar devlet tecrübesine sahip bir devlet başkanı var. Aslında Putin Ukrayna'yı işgal ederek ABD ve NATO'ya mesaj vermektedir.

'Daha doğruya doğru genişlemenize izin veremem' mesajıdır bir açıdan. O sebeple bu bölgede bir süre daha kontrollü bir güç savaşı yaşanacaktır. Ukrayna bazı topraklarını Rusya'ya bırakmak zorunda kalabilir. Luhanks ve Donetsk gibi. Kırım'ın Rusya'ya ait olduğunu da kabul edebilir aynı Osmanlı Devleti'nin Yaş Antlaşması'nda (1792) kabul ettiği gibi. Böylece Rusya kendisini Karadeniz'de daha güvende görebilir. Rusya bununla yetinir mi, bana göre mecburen yetinecek, çünkü daha fazlasına Batı ve NATO katlanamaz. Dolayısıyla her iki tarafın zımnen memnun olacağı bir sonuç ortaya çıkabilir.

Peki! Rusya bir direnişle karşılaşır ve savaşı kaybederse (ki zor bir ihtimal) bu durum Putin'i iç politikada zor durumda bırakabilir. Zor bir ihtimal dedim sebepleri şunlar: Öncelikle Ukrayna yeni bağımsız olduğu için (1991) toplumda bir millet bilinci tam olarak oluşmamıştır. Vatan ve vatani koruma anlayışı çok oluşmamış olabilir. Farklı etnik ve bilhassa da dini yapıların olması birlik ve beraberlik ruhunu zedeleyebilir. Afganistan'daki gibi bir direniş zor bir ihtimal. Ukrayna'nın coğrafyası Afganistan gibi zor değil. Bir de Afgan mücahitler bir din savaşı (cihad) veriyorlardı, bu direniş gücünü artırmıştır. Bir diğer husus Rus istihbaratı ve askeriyesi Ukrayna'yı çok iyi tanımaktadır, eski bağlı devlet olduğu için. Ama uzun sürecek bir direniş Rusya'yı zor durumda bırakabilir. Bu durum aynı zamanda Ukraynalılara millet olma bilincini de kazandırabilir.

ABD doğrudan değil de örtülü bir destek veriyor olabilir; aynı Afganistan'da mücahitlere yapılan destek gibi. Çünkü ABD Rus kamuoyunda olumsuz bir imaj çizerek Putin'in ekmeğine yağ sürmek istemez. ABD'nin uzun soluklu stratejik amaçları olabilir. Özellikle Uzakdoğu'da yeni güçler ortaya çıkmıştır ve bu güçler dengesini değiştirmiştir. Uzak Doğu 1920'lerin 1940'ların Uzak Doğusu değil. Rusya artık Uzak Doğu'nun en güçlü devleti olmaktan çıkmıştır. Dolayısıyla ABD stratejilerini belirlerken reelpolitigi dikkate almaktadır. Özellikle Çin ve Hindistan Uzak Doğu'da iki süper güç olarak yer almaktadır. Bu sebeple ABD, Rusya'nın Batı Blokuna yakın olmasını tercih etmektedir. Ancak Rusya'nın şu anki yönetimiyle bunun olamayacağını da pekâlâ bilmektedir, ama batı yanlısı Rus politikacılarının elini zayıflatmak da istemez. Bu sebeple Ukrayna krizinde bu kadar çekimser davranmasında bunun etkisi vardır. Çünkü Rusya'nın Ukrayna üzerine bir saldırısı olacağını ABD'nin öngörmemesi mümkün değil. Buna göre de tedbir alırdı. 2014 yılında Kırım'ın ilhakı bunu zaten somut olarak ortaya koydu. Bu da yukarıdaki açıklamalarımızı destekler niteliktedir.

Şunu da ifade etmek gerekir ki, dünya değişmiştir ve dünya 1917 Ekim İhtilalinin olduğu dünya değildir. Putin SSCB dönemi sınırlarını ve birliğini hayal etmektedir, ama Rusya o dönem Rusya'sı olmadığı gibi, dünya da o dönem dünyası değildir. Kaldı ki Rusya içerisinde de yayılcı dönemin bittiğini kabul eden siyasetçiler daha önce olduğu gibi (Boris Yeltsin)

bugün de vardır. Belki Rusya'nın önündeki en önemli seçenek daha demokratik bir yönetim oluşturmak, yayılmacı politikalarından vazgeçerek savunma harcamalarına harcadığı parayı ekonomik yatırımlara yönlendirmektir. Aynı İkinci Dünya Savaşı sonrası Japonya'nın yaptığı gibi. Kaldı ki Birinci Dünya Savaşı sonrası imparatorluklar dağılmış (Osmanlı, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu gibi) ama Çarlık Rusya'sı SSCB'ye dönüşerek ömrünü uzatmıştır. Olaya bir de bu açıdan bakmak lazım. İhtilal olduğunda Bolşevikler halkların siyasi geleceğini kendilerinin belirleyeceği sözünü vermelerine rağmen bu söz tutulmamış ve gerek doğu, gerekse batı bölgelerinde Sovyet Rusya'ya bağlı komünist yönetimler kurulmuştur. Bunlardan biri de Ukrayna idi. İhtilalle kurulan bir yönetim, bir ihtilalle de gidebilir. Tıpkı 1800'li yıllarda Avrupa'da yaşandığı gibi.

Bir diğer husus Ukrayna'nın geleceğini kim tayin edecek? Ukrayna'nın geleceğinin pek tabii ki Ukrayna halkı belirleyecektir. Ne ABD ne de Rusya. Halk kendi özgür iradeleriyle kendi geleceklerini kendileri belirleyecektir. Bu sebeple dışarıdan yapılan her müdahale antidemokratiktir, kanunsuzdur. Bu sebeple Rusya işgali kabul edilemez. Birçok kişi Ukrayna meselesini ABD, Batı ve Rusya ekseninde çözmeye çalışmaktadır. Bu devletlere veya batıya sempati duyulabilir, ancak doğu ve batının çıkar çatışmalarının sahnesi Ukrayna olamaz. Dolayısıyla bu olay Rusya haklıdır, batı haklıdır, ABD haklıdır meselesi değil, Ukrayna halkının kendi geleceğini kendisinin tayin etme hakkının elinden alınmasıdır. Tıpkı 1920'li yıllarda bağımsızlığını ilan eden Türki cumhuriyetlerinin elinden kendi geleceklerini kendilerinin tayin hakkının alınması gibi. Bu zaviyeden bakıldığında Kazakistan'da yaşanan ile Ukrayna'da yaşanan arasında bir fark yoktur. Rusya otoriter yönetimini zorla bu ülkelere kabul ettirmeye çalışmaktadır. Ne için, eski yayılmacı emperyalist politik anlayışı sürdürmek için. ABD'nin yayılmacı anlayışına karşı çıkmak için, Rusya'nın yayılmacı ve otoriter yönetimini meşru göremeyiz.

Son söz; Ukrayna Ukraynalılarıdır ve geleceğine onlar karar vermelidir. Emperyalist devletlerin çıkar çatışmalarının alanı yapılmamalıdır.

Kaynaklar

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi

Sönmez, A.S., Bıçakçı, H., Yıldırım, C. (2015). **Analysis of Russia Ukraine relations in context of Crimeaproblem. (Kırım sorunu bağlamında Rusya-Ukrayna ilişkilerinin analizi)** International Journal of Social Sciences and Education Research, 1 (3), 656-670.

Çomak, Hasret, Sancaktar, Caner, Yıldırım, Zafer YILDIRIM, **Ukrayna Krizinde Tarihsel Doku: Türk Hakimiyeti-Rus Yayılmacılığı** (A HISTORICAL TISSUE IN UKRAINE CRISIS: TURKISH SOVEREIGNTY-RUSSIAN EXPANSIONISM)

<https://www.researchgate.net/publication/320840519>

Brzezinski, Zbigniew, Büyük Satranç Tahtası, İnkılap Yayınevi, İstanbul, 2005.